

Hbtqia – livsvillkor och lika behandling Del 3

www.sandradahlen.se

Väninnor – berättelser ur garderoben

<https://www.youtube.com/watch?v=9LaDcysT9Qk>

Specialskrivna låt för Åland Pride 2015:

<https://www.facebook.com/watch/?v=713345785462234>

INKLUDERING

Vem är verksamheten till för?

Vem är verksamheten bäst lämpad för?

RAMAR

Ramar - Möjligheter

- **Hur ser det ut i styrdokument** – inkluderas sexuell läggning, könsuttryck och könsidentitet?
- **Hur fördelas pengar** – finns skydd för utsatta hbtqi-personer? Finns pengar för kompetensutveckling? Finns pengar för mötesplatser? Finns krav på ideella organisationer som tar emot pengar? Motverka diskriminering? Mot trakasserier?

- **Hur ser det ut med blanketter och journalsystem?** Möjligheten ut att ange exvis samkönade par eller flera föräldrar i Hur ser idrottsanläggningar och omklädningsrum ut – trygg miljö för transpersoner?
- **Kan polis och socialtjänst hantera och upptäcka hbtq-personers våldsutsatthet?**

- **Vet exvis personal på en skola eller ett behandlingshem vad som gäller? Känner sig alla trygga att hantera olika situationer? Har alltså anställda förutsättningar att ta det ansvar de behöver ta?**
- **Vet i sin tur elever, boende, besökare i lokaler vad som gäller?**

RUTINER OCH BEMÖTANDE

Rutiner och bemötande som skapar:

- Trygghet
- Individuella bedömningar
- Rätt insatser/stöd/vård
- Känsla och möjlighet till gemenskap och egenmakt
- Likvärdighet i skola, omsorg, fritid, vård, föreningsliv

När vi inte har rutiner och kunskap:

”Det kändes ju osynliggörande, att det på något sätt kan vara mitt ansvar att säga det så att de märker att vi som är hbtq- personer finns. Samtidigt så borde det ju framför allt vara deras ansvar att inte anta och vara heteronormativa, och det är ju de som osynliggör. Just den dagen kändes det också lite grann som en lättnad, eftersom jag slapp undervisa personen om mitt avvikande, när den antog att jag var hetero och cis”.

Ur: Bra bemött? Unga hbtq-personers erfarenheter av att besöka ungdomsmottagningen

När rutiner skapar trygghet eller känsla av omsorg:

Lesbisk kvinna, 31 år:

”Och så var det fint när vi kom dit för de hade en liten regnbågsflagga som stod i receptionen på disken, det kändes ändå väldigt fint tyckte jag, det var en fin gest.”

Ur : Mänskliga rättigheter i Västra Götaland ”Jag ska inte behöva outa mig själv varje gång jag har ett samtal” Rapport om bemötande av lhbtq-personer i Västra Götalands län

”Helt ok, de antog inget, förväntade sig inget utan sa saker så som: Ja om din pojkvän eller flickvän bla bla eller Nästa gång du har sex med en kille eller tjej bla bla.”

Ur: Bra bemött? Unga hbtq-personers erfarenheter av att besöka ungdomsmottagningen

ATT KOMMA UT

”Jag undviker att berätta för elever att jag är hbtq-person, eftersom många elever uttryckt sig hotfullt om hbtq-personer och då jag är rädd att jag inte kommer kunna utföra mitt arbete med eleverna om de vet, då de kanske kommer ta avstånd från mig.”

Ur: Normer som skaver – hbtq-personers sociala arbetsmiljö i Göteborgs stad

Möjligheter att komma ut i olika verksamheter skapas exempelvis genom:

- Info på en hemsida
- Material i lokaler
- Tydlighet vid kränkningar
- Rutinfrågor vid inskrivning, anamnes
- Tydlighet i språket – inte förutsätta
- Tydlighet i ledarskap gentemot anställda

Men vad händer när någon kommer ut? Hur bemöts det?

”Bemötandet ändrades inte, dock så var det inte en så stor grej, vilket jag nog hade önskat, då det var en av de stora anledningarna till att jag mådde dåligt just då.”

Ur: Bra bemött? Unga hbtq-personers erfarenheter av att besöka ungdomsmottagningen

”Jag förklarade mitt problem och de frågade om varför jag mådde dåligt, hbtq är en av dessa anledningarna.”

Ur: Bra bemött? Unga hbtq-personers erfarenheter av att besöka ungdomsmottagningen

När transstatus kom fram:

”Till det sämre. De hade ingen kunskap och var enbart nyfikna av sig istället för att ställa relevanta frågor.”

Ur: Bra bemött? Unga hbtq-personers erfarenheter av att besöka ungdomsmottagningen

”Skulle aldrig svara oärligt men jag orkar inte heller ”redogöra” för mig själv igen och igen därför undviker jag ibland att ta upp vissa grejer. Det är uttröttande att alltid behöva förklara och undervisa folk om att det går att leva utanför normen. Det är tröttsamt att det alltid förväntas att en ska vilja dela med sig oavsett vad det gäller.”

Ur: Normer som skaver – hbtq-personers sociala arbetsmiljö i Göteborgs stad

Lesbisk kvinna 50 år. "Men hon (en läkare) kom ner till avdelningen där jag låg efter några dagar, jag var ju väldigt omtöcknad och väldigt utsatt i situationen såklart. Men då kom hon fram till mig i sängen och liksom frågade något och jag försökte trycka hennes hand och visa att jag var glad och tacksam och visst hon förstod vad jag menade. Min partner var där och hon hälsade på henne. Sen försökte jag förklara att vi var ett par så jag gjorde såhär, som ett hjärta, och läkaren liksom hoppade undan 'det visste jag inte!' och sen gick hon bara iväg."

Ur : Mänskliga rättigheter i Västra Götaland "Jag ska inte behöva outa mig själv varje gång jag har ett samtal" Rapport om bemötande av lhbtq-personer i Västra Götalands län

Och så det här med frågor...

”Det finns i samhället i stort fortfarande en viss omognad i bemötande som inte är avsett att vara kränkande utan grundar sig i nyfikenhet, detta gäller även arbetsplats. Det kan t.ex. vara lite för privata frågor om hur man har sex, vilka personliga kriser man ev. gått igenom i sin komma-ut-process etc. ”

Ur: Normer som skaver – hbtq-personers sociala arbetsmiljö i Göteborgs stad

”Jag upplever att flera av mina kollegor inte ställer samma frågor till mig som till övriga kollegor. Jag får sällan frågor om mitt privatliv, min fru osv och jag undrar ibland om det beror på att vissa kollegor kanske är obekväma att ställa den typen av frågor till mig då jag är lesbisk. Jag hoppas att det inte är så, men det känns så ibland. ”

Ur: Normer som skaver – hbtq-personers sociala arbetsmiljö i Göteborgs stad

Öppna trakasserier, återkommande kommentarer
frågor från en kollega:

”För de frågorna han har ställt, det är ju liksom, så här, ”jaha, har du fått ligga i helgen då, och vilka har du legat med?”, ”har du satt på någon brud på sista tiden?”, den sortens kommentarer har det ju varit då. Men det finns ingenstans att liksom vända sig till, då, för att få någon rätsida på det, mer än att man bara, ”lägg av”, och så har det fått vara bra sen.”

Ur: Normer som skaver – hbtq-personers sociala arbetsmiljö i Göteborgs stad

Att bemöta när någon kommer ut

- Bekräfta att du hört/sett
- Respektera integritet och självbestämmande – frågor och att inte outa
- Se upp med överfokus eller underfokus:

Överfokus/fel fokus

”När jag mådde dåligt och gick till psykolog under gymnasietiden fokuserade en icke-hbtq-kompetent psykolog på ambivalent anknytningsmönster till fadern när jag kom ut som bög i rummet. Vad jag än snackade eller pratade om, så relaterades allt till ’vad som hade gått fel’ med mina päron eftersom jag var bög.” [L] [SEP]

Ur : Mänskliga rättigheter i Västra Götaland ”Jag ska inte behöva outa mig själv varje gång jag har ett samtal”

”Exempelvis när jag var 16 var jag utsatt för en våldtäkt av en annan man. Och när jag gick till vården dagen efter, så fokuserades allt på riskerna kring hiv/STI och det farliga i att ha oskyddat sex. Det blev en slags föreläsning om könssjukdomar där jag infantiliserades till att vara 10 år och okunnig att jag valde att då inte ta upp något med våldtäkten.

Ur : Mänskliga rättigheter i Västra Götaland ”Jag ska inte behöva outa mig själv varje gång jag har ett samtal”

Hur hade socialsekreteraren kunnat agera annorlunda och vad hade det inneburit för Sara respektive Johan?

Starbucks film om bemötande, inkludering och namn:

Every name's a story

<https://www.youtube.com/watch?v=pcSP1r9eCWw>

Kom ihåg:

- Små förändringar i bemötande kan få stor betydelse!
- Man behöver inte förstå allt för att bemöta respektfullt!

Exempel på helhetsgrepp!

Från materialet: **Att främja hbtq-personers rättigheter och möjligheter – förutsättningar och exempel**

Hbtq-café i Åmål

För att stödja hbtq-ungdomarna började personalen på ungdomsmottagningen i Åmål att arbeta mer utåtriktat, bland annat med en hbtq- utbildning för alla i årskurs 9. De ändrade den fysiska miljön i mottagningens väntrum, regnbågsflaggan sattes upp och böcker och affischer speglade alla sorters kärlek. År 2010 startades ett hbtq-café inom ordinarie budget och med ett begränsat öppethållande en gång i månaden. Erfarenheten är att caféverksamheten fyller sin uppgift som mötesplats, särskilt för en kärngrupp av ungdomar som kommer regelbundet och fungerar som stöd för varandra. Ibland bjuds gäster in, till exempel det första homosexuella paret som vigdes i Åmåls kyrka, och det händer att gruppen gör studiebesök

Hbtq-certifierat äldreboende

Kungsgården, som ligger i Kungsängen utanför Stockholm, var det första äldreboendet som blev hbtq-certifierat, år 2012. Initiativet togs med en motion i kommunfullmäktige. Extra medel avsattes för utbildning. Hbtq-certifieringens styrka och tyngdpunkt är bemötande, det vill säga hur personalen bemöter de boende och anhöriga, men också hur anställda samspelar och arbetar tillsammans. Verksamheten har nyligen blivit omcertifierad. Äldreboendet har ännu inte haft några hbtq-pensionärer, åtminstone inga som har varit öppna med sin läggning, men man är på boendet väl förberedd för att möta hbtq-pensionärers behov.

Kiruna IF

Ishockeylaget Kiruna IF i division 1 blev under 2014 den första hbtq-certifierade idrottsföreningen i landet. Laget spelar nu i regnbågsfärgade matchtröjor. Klubben satsar på tre T:n – Teknologi, Talang och Tolerans. Sponsorernas reaktioner har varierat, några försvann men andra kom i deras ställe. Kiruna IF har fått mycket uppmärksamhet för sitt ställningstagande och har bidragit till diskussionen om idrott för alla.

Regnbågssatsningen innebär att:

- Alla berörda – från lagledare till vaktmästare får utbildning i hbtq- frågor.
- Ishockeyhallen har könsneutrala duschar och toaletter.
- Spelarna föreläser i skolor om öppenhet och människors lika rätt att ^[L]_[SEP] delta i idrott.
- Klubbens budskap sprids även utanför Kiruna.
- Klubbtröjorna är regnbågsfärgade. ^[L]_[SEP]

Demokratiprojekt

Queering Sápmi, ett demokratiprojekt om mänskliga rättigheter som pågick perioden 2011–2014, handlade om hur det är att vara same och normöverskridare. Projektet baserades på livsbeskrivningar och belyste sådant som berättelsers betydelse och vad det kan innebära om röster tystas eller tystnar, särskilt i miljöer där människor är en minoritet i en minoritet. Det varierar vilka problem eller vilken tolerans som hbtq- personer möter, ibland beroende på var i landet de bor. Det kan vara stor skillnad på vad som är cutting edge i Stockholm och i Arvidsjaur. Projektidén var att skapa förståelse för olikheter och förmedla insikter om att olikheter kan ge en grupp styrka. Projektet har summerats både i en bok och i en utställning med syfte att synliggöra hbtq-personer i det samiska samhället [58].

Konstprojekt

SVAR PÅ TAL är ett normkritiskt konstprojekt i verbalt självförsvar som vill synliggöra maktstrukturer. Man kan via workshops eller genom att läsa på hemsidan få hjälp att träna sig i strategier, som att ge svar på tal, upplysa någon om något eller att "såga" ett påstående eller en fråga. Det finns ett antal ämneskategorier att välja mellan, till exempel sexism, heteronorm, transfobi och antifeminism. SVAR PÅ TAL kan genom att vända på perspektiven också synliggöra hur strukturer är uppbyggda, så att inte den som har blivit kränkt behöver bära skulden för kränkningen.

Nu knyter vi ihop säcken...

- Vad tar jag med mig?
- Vilken förändring kan jag göra redan nu?
- Vilken förändring behöver min arbetsgrupp/verksamhet göra?